

ISAMAA KAITSEB EESTI HUVE!

ISAMAA PROGRAMM EUROOPA PARLAMENDI VALIMISTEKS

2019

SISUKORD

ALUSPÕHIMÕTTED	3
ISAMAA KAITSEB EUROOPAS	4
1. VÄHEM BÜROKRAATIAT	5
2. ETTEVÕTLUS JA TÖÖKOHAD	6
2.1 Ühisturg	7
2.2 Rahanduspoliitika	7
2.3 Ettevõtlust soodustavad regulatsioonid	8
2.4 Teadus- ja arendustegevus	8
2.5 Digitaalne euroopa	9
2.6 Taristu ja transpordiühendused	10
3. ENERGIAPOLIITIKA	11
4. EUROOPA LIIDU TULEVIK	12
5. HARIDUS JA NOORED	13
6. KAITSEPOLIITIKA	14
7. EUROOPA JUHTIMINE	15
8. PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS	15
9. KESKKONNAPOLIITIKA	17
10. SISETURVALISUS JA IMMIGRATSIOONIPOLIITIKA	17
11. SOTSIAALPOLIITIKA	20
11.1 Tööturg ja sotsiaalne kaitse	20
11.2 Tervishoid	20
12. VÄLISPOLIITIKA	21
12.1 Ameerika Ühendriigid	22
12.2 Aasia	23
12.3 Venemaa	23
12.4 Partnerlussuhted Euroopa Liidu naabrite ja kolmandate riikidega	23

ALUSPÕHIMÕTTED

ISAMAA KAITSEB ISESEISVATE RIIKIDE EUROOPAT

Euroopa Liitu näeme riikide liidu, mitte liitriigina. Isamaa jaoks põhineb Euroopa Liit Euroopa väärtuste, kristliku traditsiooni ja valgustuse ideaalidel, mida tuleb hoida. Euroopa saab olla edukas ja kestev vaid siis, kui suudab säilitada oma ühtsuse ja lahendada tema ees seisvad väljakutsed. Rahvusriikide Euroopa Liidu kestmise ja koostöö on ka Eesti turvalisuse ja jõukuse parim tagaja.

ISAMAA KAITSEB EUROOPA ELULAADI JA KULTUURIPÄRANDIT

Euroopa erilisus seisneb rikkalikus kultuurilises pärandis, jagatud ajaloos ja ühistes kristlikes juurtes, mis on kombineeritud erinevate rahvuslike eripärade ja traditsioonidega. Radikaalne islamism, kontrollimatu ränne, terrorioht ja autoritaarne juhtimisstiil on ohuks euroopaliku eluviisi alustaladele. Euroopa identiteeti, elulaadi ja ühiseid traditsioone tuleb kaitsta.

ISAMAA KAITSEB SÕNAVABADUST

Kaitstes euroopalikke väärtusi ja stabiilseid ühiskondi, ei tohi me seada piire sõnavabadusele. Seisame sõnavabaduse eest.

ISAMAA KAITSEB MINEVIKU KORDUMISE EEST

Kes minevikku ei mäleta, elab tulevikuta – kommunismi ja natsismi kuriteod peavad olema võrdsustatud.

ISAMAA KAITSEB EUROOPAS

... Eesti rahvuslikke huve.

Eesti esindajad peavad julgema seista Euroopa ühiste seisukohtade kujundamisel just Eesti seisukohtade eest. Eesti huvides on vajalik Euroopa praktiline koostöö kuid selleks peab Eesti olema mõjukas ja mitte kartma oma huve esindada.

... rahvusriikide huve. Näeme Euroopa Liitu kui suveräänsete rahvusriikide liitu, mitte liitriiki.

Me ei toeta aluslepingute muutmist liikmesriikide pädevuste piiramiseks. Tsentraliseerimine ei ole lahendus. Lahendus on võrdsete riikide koostöö.

... iseotsustuse õigust rändeküsimustes.

Euroopa piirid peavad ebaseaduslikku rännet tõkestama.

... Eesti inimeste võrdseid õigusi Euroopas õppida, reisida ja töötada.

... efektiivsemat Euroopa Liitu. Oleme vastu üleliigsele bürokraatiale.

Koos Euroopa Rahvapartei partneritega tühistame 1000 bürokraatlikku reeglit, mis piiravad meie ettevõtlust.

... Euroopa Liidu riikide tõhusamat kaitsekoostööd.

Selleks toetame koostööd USAga, Venemaa agressiooni tõrjumist sanktsioonidega, Euroopa Liidu kõigi riikide NATO liikmelisust ja Euroopa Liidu liikmesriikide kaitse koordineeritud ja toetatud arendamist.

... kaupade ja teenuste ausa vaba turu arendamist.

Eesti ettevõtjad peavad saama siseneda teiste riikide turgudele ja meie inimeste sissetulekud peavad kasvama.

... väärtusruumi säilimist, et kaitsta rahvaste ajaloo kujunenud elulaadi.

Selleks on oluline immigratsiooni ohjamine, traditsioonide austamine ja euroopaliku kultuuri- ja vaimupärandi väärtustamine ning edasi andmine järeltulevatele põlvedele.

... tõhusamat koostööd Euroopa riikide majandushuvides.

Seda nii energeetikas, transpordi vallas kui innovatsiooni, robotika ning digitaalse tehnoloogia arendamisel, et Euroopa oleks maailmas konkurentsivõimelisem.

... piirkondlikult Eesti ühtlasemat arengut.

Eelistame Euroopa Liidu rahaliste vahendite suunamist ennekõike väljapoole Tallinnat ning maapiirkondadesse, et Eesti areneks ühtlasemalt.

1. VÄHEM BÜROKRAATIAT

Euroopa Liidu eeskirju tuleb lihtsustada. Lihtsamad reeglid on kergemini mõistetavad, tugevdavad õiguskindlust, ennetavad Euroopa Liidu rahade väärkasutamist ning vähendavad bürokraatiat.

Isamaa peab oluliseks ...

- parandada ja lihtsustada Euroopa Liidu toetustega seotud eeskirju, et tagada raha eesmärgipärane investeerimine.
- ühtlustada Euroopa Liidu toetusfondide reegleid, et taotlemine oleks ühtlasem ja arusaadavam.
- tekitada rohkem paindlikkust ühtekuuluvuspoliitika programmidesse, et liikmesriikide objektide rahastamist oleks lihtsam kombineerida Euroopa Liidu toetusmeetmetega.
- ratsionaliseerida Euroopa Liidu fondide vahendite kontrollimist ja projektide juhtimist reguleerivaid sätteid selliselt, et väiksema vahendite väärkasutamise riski puhul võib kontrollimise ulatust vähendada nii liikmesriigi kui ka Euroopa Komisjoni tasandil.
- lihtsustada toetussummade kättesaamise mehhanisme ja aruandlust, et vähendada taotlejate halduskoormust.
- juurutada elektroonilist projektitaotlemist olemasolevate avalike registrite kaudu, et vähendada taotluste järelkontrolli ja hoida kokku administratiivset ressursi.
- lihtsustada ja soodustada liikmesriikide koostööd piiriüleste projektide realiseerimisel.
- e-kaubandusega seonduva bürokraatia vähendamist.

2. ETTEVÕTLUS JA TÖÖKOHAD

Nii Eestis kui ka Euroopas on keskne küsimus, kuidas luua tasuvaid töökohti ja tagada suuremad sissetulekud. Me ei saa tõsta käsu korras inimeste sissetulekuid, kuid saame luua soodsama ettevõtluskeskkonna. Tugev ja heal järjel Euroopa majandusruum on üks julgeoleku eeldusi, seetõttu on see ka meie jaoks tähtis poliitiline eesmärk.

Euroopa Liidus peab olema ettevõtluseks loodud avatud, tõhus ja piiranguteta ühtne turg. Peame soodustama ja kaitsma vaba konkurentsi ning arendama ettevõtlusvaimu, mis on tasuvamate töökohtade eelduseks.

Isamaa peab oluliseks ...

- Euroopa Liidu liikmesriikides leviva proteksionismi vähendamist. Turgude sulgemine ei ole lahendus Euroopa majandusprobleemidele, vaid halvendab pikaajalist konkurentsivõimet. Kaubavahetuse soodustamiseks on tähtis kõrvaldada liikmesriikide omavahelised nähtamatud turutõkked.
- Euroopa Liidu teenuste direktiivi täielikku elluviimist. Euroopa Komisjon peab kaardistama probleemid, mis praegu takistavad piiriüleste teenuste osutamist, ja pakkuma lahendusi.
- tihedat koostööd Eesti ettevõtlusühendustega, et tagada ettevõtjate huvide kaitse ja eestkoste Euroopa Liidus ning teistel turgudel.
- ühisturu reeglite jõustamist ka internetipõhises kaubanduses.
- Eesti ettevõtete jõudmist rahvusvahelise väärtusahela tippu. Majanduskasv peab põhinema uutel teadmistel ja oskustel, seetõttu toetame teadmispõhiseid arendusprojekte, soovi tegeleda ettevõtlusega, rahvusvahelisi koostööprojekte, ausat võistlust ja madalaid makse.
- suuremaid rahastamisvõimalusi innovatiivsetele väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, et nad saaksid arendada uue generatsiooni majandusmudeleid.
- aktiivset piiriüleste kaupade müüki ja teenuste osutamist takistavate erinevuste kõrvaldamisega tegelemist müügi- ja tarbijaõiguses, autoriõiguses, andmekaitse reeglites, ühinguõiguses ja maksuõiguses.
- jätkata ELi ühinguõiguse edasiarendamist osas, mis hõlbustab ühingu piiriülest liikumist. Euroopa Liidu tasandil tuleb luua ühtne õigusruum, mis võimaldaks ühes liikmesriigis asutatud ühingu üle viia teise liikmesriiki, ilma, et sellega kaasneks kohustus ühingu lähteriigis ühingu likvideerida ja sihtriigis uuesti asutada.
- müügiõiguse, kaupade ning teenuste pakkumisele kehtestatud reeglite ja tarbijaõiguste võimalikult ühetaolisust kogu Euroopa Liidus, et suurendada tarbijausaldust. See soodustab e-kaubanduse arengut ning laiendab seeläbi ettevõtjate võimalusi oma kaupade ja teenuste turustamisel.

- kasutada ära uute ärimudelite võimalusi. Euroopa Liidu ettevõtjad peavad saama innovaatilisi ideid võimalikult lihtsalt rakendada. Uute ärimudelitega peavad kaasnema maksukogumist lihtsustavad digilahendused.
- seada eesmärgiks innovatsioonisõbraliku siseturu rakendamist. Selleks tuleb tuvastada ja eemaldada innovatsioonitakistusi nii Euroopa Liidu õigusaktidest kui ka pidada silmas nende ülevõtmisel otstarbekuse põhimõtet.

2.1 Ühisturg

Meie eesmärgiks on töötav ühisturg, milleks on vajalik, et teenuste, kaupade ja tööjõu liikumine toimuks võimalikult vabalt. Valdkonnad, millele peaks esmajärjekorras tähelepanu pöörama, on tervis, eraturvateenused, sotsiaalteenused, pangandus- ja sideteenused.

Isamaa peab oluliseks ...

- teenuste direktiivi kohaldamisala laiendamist mitmesse valdkonda (nt tervishoiuteenused, hasartmängud, turvateenuste osutamine jne), mille puhul on olemas ettevõtjate huvi nii ettevõtete teises liikmesriigis asutamise kui ka piiriüleste teenuste osutamise vastu.
- põhjendamatute piirangute kaotamist tervishoiuteenuste vabalt liikumiselt ning patsientide ja avalikkuse igakülgset teavitamist piiriüleste tervishoiuteenuste teemal. Piiriüleste tervishoiuteenuste osutamise ja patsientide liikuvuse soodustamiseks tuleb arendada riikidevahelise digitaalse andmevahetuse võimekust.
- Euroopa Liidu e-tervise süsteemide standardite ja e-autentimise ühtlustamist, et saavutada e-tervise süsteemide koostalitlusvõime;
- turulepääsu tõkete eemaldamist. Toetame põhimõtet, et kui ettevõtja on kvalifitseeritud teatud tegevusalal kodumaal, laieneb tunnustus automaatselt ka teistesse ELi liikmesriikidesse.
- otsida võimalusi kolmandatest riikidest pärineva renditööjõu õiglaseks maksustamiseks ja korraldamiseks Euroopa Liidu riikides.

2.2 Rahanduspoliitika

Isamaa seisab tugeva euro ja konservatiivse eelarvepoliitika eest.

Isamaa peab oluliseks ...

- seista tasakaalus eelarvete eest Eestis ja Euroopas, sest tasakaal tagab majanduskasvu, inimeste säästude säilimise ja kindlustunde tuleviku ees.
- et eelarvepoliitiliste otsuste eest lasub vastutus igal liikmesriigil, kuid Euroopa Komisjon peab otsustavalt kasutama talle kriisi ajal antud sekkumisvolitusi kui mõne liikmesriigi eelarvepoliitilised otsused seavad ohtu ühisraha stabiilsuse.

- konkurentsivõimelist pangandussektorit, mis on toeks Euroopa ja Eesti majandusele ning mille tugevuse aluseks on piisav kapitaliseeritus ja omanike vastutus oma otsuste eest, mitte vastutuse panemine maksumaksjatele. Selleks toetame ELi pangandusliidu otsuste kiiret rakendamist.
- paindlikku ja vähebürokraatlikku Euroopa eelarvet, mis aitab tõsta Eesti inimeste elukvaliteeti ning toob Eestisse uusi töökohti. Me soovime rohkem vahendeid suunata tegevustesse, mis parandavad Eesti konkurentsivõimet, toomata Eestile kaasa täiendavaid kulusid tulevikus.
- et iga-aastase EL-i üldeelarve rakendamine muutuks paindlikumaks, millega kaasneb aasta jooksul maksete ühtlasem jaotumine ja vahendite ümbertõstmise võimalus. Vahendite kasutamine peaks olema lihtsustatud ning seotud ennekõike poliitika prioriteetide ja programmi eesmärkidega.
- Euroopa stabiilse majanduskasvu huvides toetada Euroopa Stabiilsusmehhanismi, Pangaliidu ja ühtse hoiuste kindlustamise süsteemi arengut, kuid olla vastu initsiatiividele, mis riske liigselt jagades vähendavad liikmesriikide ja finantsastuste motivatsiooni käituda vastutustundlikult.

2.3 Ettevõtlust soodustavad regulatsioonid

Isamaa peab oluliseks ...

- et Euroopa maksusüsteemid ei piiraks vaba ettevõtlust ega koormaks ettevõtteid bürokraatia ja kõrgete maksumääradega. Me seisame selle eest, et Eesti ettevõtted saaksid Euroopas vabalt tegutseda.
- et Euroopa Liidus ei kehtestataks tsentraalset maksusüsteemi. Liikmesriikidel peab olema õigus ise otsustada oma maksusüsteemi üle.
- ettevõtluskeskkonna jätkuvat lihtsustamist, siseturu reeglite ühtlustamist ning ELi õigusest tuleneva halduskoormuse vähendamist.
- et Euroopa ühtne lepinguõigus aitaks tõhusalt kaasa piirideta siseturu heale toimimisele, mistõttu peame vajalikuks Euroopa lepinguõiguse tugiraamistiku loomist. See lihtsustab piiriülest äritegevust ja kauplemist nii ettevõtjate omavahelistes suhetes kui ka ettevõtjate ja tarbijate vahel, vähendab tehingukulusid ning suurendab nii kauplejate kui ka tarbijate õiguskindlust.

2.4 Teadus- ja arendustegevus

Üleminek teaduspõhisele majandusele, hariduse ja tööturu vastavusse viimine, investeeringud teadusuuringutesse ja innovatsiooni tõstavad Euroopa Liidu konkurentsivõimet ning loovad tasuvamaid töökohti.

Isamaa peab oluliseks ...

- Euroopa Liidu eesmärki suunata 3% SKPst teadus- ja arendustegevusse, et tõsta Euroopa konkurentsivõimet maailmas. Selleks on vaja rohkemate investeringute toomist teadus- ja arendustegevusse. Riigipoolsed investeringud julgustavad ja toovad kaasa täiendavalt ka erasektori (nt riskikapitali) investeringuid.
- alustavate innovaatiliste ettevõtete (*start-up*'id) toetamist. Selleks on oluline, et ELi struktuuritoetusi taotlenud ettevõtted ei peaks kulutama ressursse bürokraatiale.
- toimivat Euroopa Liidu patendisüsteemi, mis vähendab intellektuaalomandi kaitsega seotud kulusid ning oleks rahaliselt jõukohane ka väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele.
- tööstuse digiteerimise tugevdamist ja seeläbi „tarka tööstust“, mis tugineb ettevõtjate heale digitaalsele kirjaoskusele. Parem suurandmete ja masinõppe kasutamine tõukab tagant Euroopa tööstuse konkurentsivõimet ning kõrgema lisandväärtusega toodete tootmist. Seetõttu tuleb rakendada Euroopa Liidu meetmeid digitaliseerimise kasutuselevõtu soodustamiseks ettevõtetes.
- et Euroopa rohkem kui 830 tuhandes *start-up* firmas töötavad viis miljonit inimest, kes on Euroopa innovatsioonilise ettevõtluse vedajad tehisintellekti, robotika, biomeditsiooni, suurandmete ja muudes valdkondades, tunneksid Euroopa Liidu tuge innovatsiooni teostamisel.

2.5 Digitaalne euroopa

Digitaalse info üha suurem tarbimine eeldab muudatusi nende valdkondade regulatsioonis, et ettevõtetel oleks võimalik oma teenustega kiiremini ka väiksematele turgudele tulla, tarbijatel teoseid legaalselt tarbida ja autoritel tasu saada.

Isamaa peab oluliseks ...

- et andmete vaba liikumine peab saama tegelikkuses toimivaks ELi viiendaks põhivabaduseks kaupade, teenuste, kapitali ja isikute vaba liikumise kõrval. Digiteeritud andmevahetus võimaldab suurendada läbipaistvust ning anda kodanikele parema ülevaate nende andmete kasutuse üle.
- et iga füüsiline ja juriidiline isik oleks enda kohta käivate või enda tekitatud andmete omanik. Isikutel peab olema reaalne kontroll oma andmete üle.
- küberturvet, sest see on infoühiskonna arengu ja sellega kaasneva majandusliku kasu võtmetähtsusega võimendaja, samuti on turvalisus IKT kaudu põhi- ja kodanikuõiguste realiseerimise alus. Seetõttu on ühise küberturbe tagamine Euroopa Liidus üks siseturu tõhusa toimimise oluline eeltingimus.
- et Eesti oleks Euroopa-ülese digitaalse identifitseerimise süsteemi käivitamise eestvedajaks. Meie poliitika eesmärk on ELi regulatsiooni loomine e-autentimise vallas ning digiallkirjade piiriülese toimimise tagamine praktikas.

Enamikus liikmesriikides on autentimise ja digiallkirjastamise küsimused küll lahendatud, kuid tagada tuleb ka nende süsteemide üleeuroopaline koostalitlusvõime.

- rakendada kogu ELi ulatuses avaliku sektoriga asjaajamises andmete ühekordse küsimise põhimõtet.
- e-kaubandusega seonduva bürokraatia vähendamist.
- internetis levitatava loomingu kaitset sellisel viisil, et autorite loomingu levitamise võimalusi ei kahjustataks ja sellega ei kaasneks tsensuuriohtu.

2.6 Taristu ja transpordiühendused

Isamaa peab oluliseks ...

- kõikjale ulatava, kõigile kättesaadava ning üleilmselt konkurentsivõimelise kiiruse ja kvaliteediga sidetaristu arendamist. See on ühiskonna arengu, innovatsiooni, konkurentsivõime ja majanduskasvu üks eeldusi. Eri turutõrgetest (nt hajaasustus) tulenevalt ei suuda aga turg üksi sidevõrkudele pandavaid ootusi täita, mistõttu on riigi ülesanne valdkonna arengut soodustada, et kõikjal Euroopa Liidus oleks tagatud juurdepääs ülikiirele internetile.
- sidevõrkude arendamist, mis aitab vähendada võrgu ülekoormust ja kindlustada võrguneutraalsuse põhimõttest lähtuva arengu, mis on tähtis, tagamaks vaba, avatud ning ettevõtetele võrdseid konkurentsitingimusi pakkuvat ja innovatsiooni soodustavat internetti.
- arendada mugav ja kiire (eesmärk 240 km/h) rongiühendus Euroopaga ning siduda see teiste liikumisviisidega.
- arendada Euroopa suunalist raudteed koos siseriikliku raudteevõrgu väljaarendamisega Tartu, Narva, Pärnu, Viljandi ja Haapsalu suunal.
- võimalust Euroopa Liidus teatavatel tingimustel toetada lennuühendusi liikmesriigi pealinna ja olulisemate Euroopa sihtkohtade vahel. Lennuühendustel on oluline tähtsus majandusarengus, investeringute toomisel ja seega ka töökohtade tekkimisel. Tuleks selgelt määratleda liikmesriikide lennuühenduste miinimumstandard (nt et igast pealinnast peab olema otseühendus 10 teise riigi pealinna ja kui ei ole, on riigil õigus nendel liinidel lendamist toetada).

3. ENERGIAPOLIITIKA

Isamaa pooldab Euroopa Liidus mitmekesist energiavarustatust ja suuremat energiatõhusust. Ühtse energiaturu loomiseks ja energia tarnekindluse tagamiseks on möödapääsmatu jätkuv energiaühenduste rajamine.

Isamaa peab oluliseks ...

- taastuvenerialahenduste võimalikult laialdast kasutuselevõttu.
- Euroopa Liidu koostööd maagaasi ostmiseks. Energia sisseostmisel kolmandatest riikidest tuleb läbi rääkida hinnapoliitika, mis ei diskrimineeri ühte või teist liikmesriiki.
- Euroopa Liidu tõukefondide energiasäästumeetmeid elamufondi renoveerimiseks, sh soojapidavuse parandamiseks ja passiivmajade rajamiseks.
- Baltikumi energiaühenduste lõimimist naabritega, et vähendada sõltuvust Venemaast. Energiajulgeoleku seisukohalt on oluline seejuures Eesti, Läti ja Leedu elektrivõrgu lahtisidumine Loode-Venemaa elektrisüsteemist ning liitumine Kesk-Euroopa elektrisüsteemiga.
- likvideerida ELi energiasaared ning vähendada energiasüsteemide sõltuvuse määra eelkõige nende kolmandate riikide energiasüsteemide talitlusest, mis ei rakenda ELi siseturu põhimõtteid.
- energia siseturu arendamiseks rakendada kolmandat energiaturu paketti tingimusteta ja võimalikult väheste eranditega. Toetame elektrituru võimalikult turupõhist toimimist, tugevat heitmekaubandussüsteemi ja väliskulude faktipõhist arvestamist energiahinnas Euroopa Liidus.
- ELi eeskirjade väljatöötamist viisil, mis võimaldaks Eestis moderniseerimisel oleva põlevkivitööstuse arengut ning aitaks tagada meie energiajulgeolekut.
- ELi energiasäästu eesmärgi säilitamist mittesiduvana.
- tagada Euroopa Liidu elektritootjatele piiriüleses elektrikaubanduses kolmandate riikide elektritootjatega võrdsed konkurentsitingimused, mis vähendaks ebakindlust uutesse elektritootmisvõimsustesse investeerimisel.

4. EUROOPA LIIDU TULEVIK

Euroopa Liidul peab olema voli olla tänasest märksa jõulisem seal, kus sellest on Euroopa rahvastele kasu. Samas peab EL täielikult hoiduma sekkumast seal, kus tema sekkumist tarvis ei ole.

Isamaa peab oluliseks ...

- ELi jäämist riikide ühenduseks, mitte muutumist liitriigiks. Euroopa riigid on ajalooliselt rahvusriigid, mille identiteet jääb sõltumata ELi arengusuunast tugevamaks kui ELi identiteet tervikuna.
- ELi liikmesriikide tihedamat koostööd, paremat koordineeritust ja eeskirjade ühtlustamist sellistes võtmevaldkondades nagu välispoliitika, ühtne julgeoleku- ja kaitsepoliitika, ühtne energiapoliitika, Euroopat ühendavate transporditrasside väljaarendamine, teenuste turg, riigirahanduse korrashoid, pangandus. Samas peab Isamaa tähtsaks lähimuspõhimõtte jõulisemat ja selgemat rakendamist.
- maapõuevarade, õhuruumi ja akvatooriumi kuulumist liikmesriikidele.
- lähimuspõhimõtte ranget järgimist. Kuna komisjon püüab pidevalt oma pädevust laiendada ja liikmesriikide pädevust vähendada, siis Euroopa Kohtus peaks lähimuspõhimõtte jälgimist laiendama.
- et Euroopa Kohtust ei kujuneks ülemkohus, kõrgeim apellatsioonikohus, vaid tema mandaat peab piirduma üksnes Euroopa Liidu institutsioonide vastu suunatud kaebuste ja liikmesriikide vaheliste vaidlusküsimustega, samuti liikmesriigi ja ELi pädevusvaidlustega.

5. HARIDUS JA NOORED

Noortel on täna ja tulevikus otsustav roll Euroopa Liidu ning selle kodanike ees seisvate sotsiaal-majanduslike, demograafiliste, kultuuri- ja keskkonnaalaste probleemide lahendamisel ja võimaluste ärakasutamisel.

Haridussüsteemide rahvusvaheline konkurentsivõime tagab Eesti ja Euroopa konkurentsivõime ka üleilmastumise protsessis ning kahaneva rahvastiku tingimustes. Selleks on vaja moderniseerida hariduskorraldust ja suurendada Euroopa-ülest koostööd ning akadeemilist vahetust.

Euroopa Liidus peab olema kaitstud rahvuskeelne haridus. Eesti rahvusliku haridussüsteemi arendamine peab kindlustama meie positsiooni maailma edukamate haridusriikide hulgas.

Isamaa peab oluliseks ...

- noorte head ettevalmistust tööellu astumiseks. Selleks on vaja toetada kutseõppe kvaliteedi tõstmist ja mainekujundust, Eesti noorte osalemist Euroopa kutseõppe projektides ning praktiseerimisvõimalusi Eestis ja Euroopas.
- ülikoolide ja kõrgkoolide tugevuste väljaarendamist, silmas pidades konkurentide Läänemere ääres ja kaugemal Euroopas. Noortele tuleb tagada tööturu ootustele vastav haridus.
- toetada Eesti ülikoolide ning teadusasutuste ligipääsu Euroopa Liidu poolt teadusrahastutele ja koostöövõrkudele.
- arendada digipädevust kui üldpädevust. ELis tuleb luua ühene arusaam digipädevuse olemusest.
- jätkata loomemajandusvaldkonna toetamist ELi struktuuri- ja investeerimisfondide ning programmi „Loov Euroopa“ raames.
- laiendada Erasmus programmi võimalusi noortele, eriti kutseõppega tegelevatele noortele.
- laiendada Interraili raudteevõrgustikul sõitmise võimalusi noortele.

6. KAITSEPOLIITIKA

Isamaa on veendunud, et Euroopa Liidu kaitse- ja julgeolekukoostöö on Eestile oluline, kuna riigi julgeoleku tagamine eeldab mitmekesise turvavõrgustiku väljaarendamist. ELi partnerlus mitmekesistab vahendeid, mida Eesti saab julgeoleku tagamiseks kasutada. Lisaks NATO kollektiivkaitsesele ja kahepoolsele koostööle Eesti strateegiliste partneritega, on Euroopa Liidu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika elluviimine oluline osa turvavõrgustikust.

Isamaa peab oluliseks ...

- et Euroopa Liidus paraneks arusaam nn hübriidsõja pidamisest, astutaks samme ohu ennetamiseks ning oldaks valmis ühenduse või mõne liikmesriigi vastu suunatud hübriidsõja korral tegutsema.
- tagada küberkaitses nii ELile kui ka liikmesriikidele piisav küberkaitsevõime kriiside puhul. Peame vajalikuks Euroopa küberkaitsebrigaadi rajamist, et kaitsta kriitilist taristut küberrünnete eest.
- võimete ühiskasutust, mis aitab parandada liikmesriikide sõjalist võimet ning suurendades seeläbi ka ELi julgeolekut.
- toetada Euroopa Komisjoni kavatsust hakata rahastama ÜJKP ning kahese kasutusega toodete teadus- ja arendustegevust, tõhusamat toe pakkumist väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele, tarnekindluse edendamiseiga seotud tegevusi ning ELi kaitsetööstusturu avamist.
- ELi kaitsekoostöö nähtavust Eestis ja Läänemere regioonis laiemalt. Eesti osaleb Balti ja Põhjala kaitsekoostöös ning panustab Euroopa Liidu lahingugruppides. Toetame lahingugruppide kasutamist Euroopa Liidu sõjalistel missioonidel.
- Euroopa Liidu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika elluviimist ning arendamist järgmiselt: EL on võimeline juhtima ja korraldama ühiseid operatsioone, võimaldades NATOI keskenduda kollektiivkaitsese ülesannetele.
- et ELi liikmesriigid teevad kaitsekoostööd ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raamistikus, mis annab võimaluse efektiivseks ressursikasutuseks ning võimearenduseks. Eesti toetab koostööd sõjaliste võimete arendamisel, sest see võimaldab ELi riikidel vahendeid tõhusamalt kasutada ning tagada koostalitlusvõime.
- et EL arendab küberkaitsese ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raamistikus võrdselt kübertegevusega sisejulgeoleku, kriitilise infrastruktuuri kaitsemise, sellega seonduvate õigusküsimuste ja küberkuritegevuse vastase võitluse valdkondades. Toetame küberkompetentsi jagamist ELi partnerite, naabrite ja abi sihtriikidega ning nende tegevuste integreerimist ELi programmidesse.
- et Euroopa Liitu kuuluvad Põhjala riigid ühinevad NATOga ja kõigi EL riikide kaitsekulutused moodustavad minimaalselt 2% SKPst.

- et kõigi ELi liikmesriigid kuuluksid NATOsse. Euroopa kujundatav kaitsepoliitika peab toetama NATOt, mitte kujunema selle alternatiiviks. ELi julgeolek on kõige paremini tagatud tihedas koostöös USAga

7. EUROOPA JUHTIMINE

Euroopa Liidu kestmise aluseks on Euroopa kodanike ja Euroopa Liidu sideme taasloomine ning hoidmine. Tuleb töötada selle nimel, et Euroopa Liidu kodanikud ei tunneks, et Brüsselis ei aeta nende asja, Euroopa juhid tegelevad asjadega, mis Euroopa kodanikele korda ei lähe või solvavad neile tähtsaid väärtusi. Seepärast tuleb demokraatlikku sidet tugevdada.

Isamaa peab oluliseks ...

- tugevdada rahvusparlamentide rolli seadusloome algatajana. See annab võimaluse Euroopa kodanikel enda valitud esindajate kaudu mõjutada seadusloome protsessi Euroopa tasemel.
- parandada Euroopa juhtimise ja rahvusparlamentide vahelist infovahetust, et liikmesriikides oleks parem ülevaade ja arusaam planeeritavatest poliitikamuudatustest.
- Euroopa Liidu välispoliitikat puudutavates küsimustes kvalifitseeritud häälteenamuse rakendamise põhimõtet.
- jätkuvalt heade ja lähedaste suhete arendamist Suurbritanniga.
- investeerimist stabiilsema ja jõukama Euroopa naabruse arendamisse, sest Euroopa elujärg on seotud Euroopa naabrite eluga.

8. PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS

Isamaa toetab konkurentsivõimelise, jätkusuutliku ja keskkonnasõbraliku Euroopa toidutootmise ning põllumajanduse arendamist. Põllumajandustootmine vajab uute tehnoloogiate arendamist ja rakendamist. Tähtis on suunata nii Eesti kui ka ELi teadusrahasid teaduspõhise ja innovaatilise põllumajanduse ning kohaliku ja tervisliku toidu tootmise arendamisse.

Isamaa peab oluliseks ...

- põllumajandussektori konkurentsitingimuste ja põllumajandustoetuste võrdsustamist ning suuremat turule orienteeritust.

- ühise põllumajanduspoliitika raames antavate arengu- ja investeringute toetuste suurenemist otsetoetuste arvelt.
- teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni Euroopa Liidu põllumajanduse konkurentsivõime parandamisel. Leiame, et suuremat tähelepanu ja rahastamist vajab sordi- ja tõuaretus.
- seni kehtinud turukorraldusmeetmete säilitamist ja ajakohastamist ning riskijuhtimissüsteemi rakendamist. Oleme seisukohal, et turukorraldusmeetmeid tuleb rakendada vaid erakorraliste turutõrgete ja asjaolude korral turgude tasakaalustamiseks. Turukorraldusmeetmed ei tohi mõjutada põllumajandustootjate tootmisotsuseid ja seetõttu peaks neid rakendama ühetaoliselt.
- Eesti toidu ja Eesti köögi ning regionaalsete eripäraste toiduainete väiketootmist ja turustamist.
- kalavarude kui olulise loodusressursi kestlikku majandamist. Kalanduspoliitikas tuleb liikuda kalavarude maksimaalse kestliku saagikuse tasemeni, pidades silmas pikaajalisi eesmärke ja kalavarude säilimist tulevikus. Peale selle on Eesti jaoks oluline rannapiirkonna eristaatuse säilimine ning tootjaorganisatsioonide arendamine.
- kalanduse teadus- ja arendustegevuse suuremat rahastamist, et arendada Euroopa Liidus välja konkurentsivõimeline ja kestlik kalakasvatusektor. Rohkem raha tuleb suunata ka kalavarude ja nende elupaikade taastamisele, et tagada kalavarude hea seisund.
- piiratud vahendite tõttu parandada maapiirkonna ettevõtete juurdepääsu kapitalile. Senisest enam tuleb kasutusele võtta finantsinstrumente ehk laene ja tagatise.
- senisest enam tähelepanu pöörata kriisijuhtimisinstrumentidele, mis muuhulgas kindlustaks põllumajandustootjate sissetulekuid turu- ja tootmisriskide vastu.
- turumajanduslikel alustel toimivat ja konkurentsivõimelist kalandussektorit. Selleks on vaja Merendus- ja Kalandusfondi vahehindamisel liikuda toetustest sõltuvuse vähendamise ja turutõrgete ületamiseks loodud paindlike finantsinstrumentide põhise rahastuse suunas.
- et metsade säästvat majandamist puudutavad otsused tuleb teha riikide tasemel konkreetsetest ajaloolistest, sotsiaalsetest, majanduslikest ja ökoloogilistest tingimustest lähtudes.

9. KESKKONNAPOLIITIKA

Seoses kliimamuutustega, moraalsetel kaalutlustel ja tulevaid põlvkondi silmas pidades, tuleb vähendada Euroopa ökoloogilist jalajälge ning olla globaalse muutuse esirinnas, et parandada Euroopa riikide ja maailma keskkonnaseisundit.

Isamaa peab oluliseks ...

- keskkonnasäästlikku tootmist ja keskkonnamuutuse vähendamist. Toetame puhtas looduses suure turuväärtusega mahepõllumajandustoodangu tootmist ja töötlemist.
- jätmete käsitlemist ressursina – jäätmetekke vähendamine, jäätmetes sisalduva materjali ringlussevõtt või muu taaskasutamine tagab ressursitõhusa majanduse.
- Euroopa Liidu eesmärki tagada puhtam välisõhk. Välisõhu kvaliteedi parandamiseks tuleb uuendada energeetikas, tööstuses ja transpordis kasutatavaid tehnoloogiaid. Seisame selle eest, et säiliks tasakaal majanduse arengu ja looduskeskkonna vahel.
- et ökoloogilise jalajälje vähendamiseks ja ressursikasutuse optimeerimise eesmärgil tuleb suurendada materjalide taaskasutust ja ringmajanduse osakaalu.
- et Euroopa Liit hoiaks liidrirolli globaalses kliimapolitiikas, liiguks konkurentsivõimelise kliimaneutraalse majanduse suunas ning soodustaks selleks vajalikke teadusarendustegevusi.
- investeerida innovatiivsetesse tehnoloogilistesse lahendustesse, eriti digitehnoloogilistesse lahendustesse, eesmärgiga vähendada CO₂ teket transpordis, energiatootmises, põllumajanduses, tööstuses ja majapidamistes.

10. SISETURVALISUS JA IMMIGRATSIOONIPOLIITIKA

Euroopa Liidu kodanike jaoks on julgeolek üks peamisi prioriteete. Euroopa areneb pidevas muutuste keerises, kus arenevad ka meid ümbritsevad ohud ja probleemid, mis on paljuski piiriülesed. Praegu Euroopa ees seisvad põhilised kuritegevusega seotud riskid ja ohud on terrorism, raske ja organiseeritud kuritegevus, inimkaubandus, alaealiste seksuaalne ärakasutamine, majanduskuriteod ja korruptsioon. Mitte ükski liikmesriik ei suuda neile üksinda vastu seista.

Esilekerkivate riskide leevendamisel ja Euroopa turvalisuse suurendamisel peame seisma riikide partnerlussuhete eest, sest Euroopa Liidu sisejulgeolek ei ole saavutatav ülejäänud maailmast isoleerituna. Seega peame oluliseks suurendada sisejulgeolekut järgmiste eesmärkide kaudu:

Isamaa peab oluliseks ...

- **rahvusvaheliste kuritegelike võrgustike tõkestamist.**

- Selleks, et likvideerida kuritegelike võrgustike finantsstiimul, tuleb senisest enam tugevdada Euroopa Liidu õigust kriminaaltulu konfiskeerimise valdkonnas, eelkõige lubamaks rohkem kolmandate isikute vara konfiskeerimist ja ka tsiviilõiguslikku konfiskeerimist ning konfiskeerimiskorralduste vastastikust tunnustamist liikmesriikide vahel.
- Selleks, et tõkestada kuritegelikel võrgustikel korruptsiooni abil investeerimast seaduslikku majandusse, on oluline kindel poliitiline tahe võidelda korruptsiooni kõikide avaldumisvormide vastu.
- Selleks, et rahvusvahelisi kuritegelikke võrgustikke kindlaks teha ja nende tegevust tõkestada, on vaja liikmesriikide õiguskaitse- ja kohtuasutusi kaasavaid ühisoperatsioone.
- Liikmesriikide vahelise koostöö tõhustamiseks tuleb suurendada nüüdisaegsete tehnoloogiate kasutamist kriminaalmenetluses ja õiguskaitseasutuste koostöös.
- Arvestades isikute mobiilsust ELis ning raskete kuritegude iseloomu, on oluline, et menetlejatele oleks kättesaadavad kriminaalmenetluse läbiviimiseks vajalikud andmed sõltumata nende andmete asukohast.
- Lubame varjatud politseitegevust Euroopa sisepiiridel kahtlaste sõidukite ja reisijate tuvastamiseks, et suurendada Euroopa kodanike turvatunnet.

- **terrorismivastast võitlust.**

- Selleks, et kaitsta Euroopa Liidu elanikkonda, tuleb suuremat rõhku panna ohtude ja riskide pidevale hindamisele, võttes arvesse arengut julgeolekualase teadustöö ja tehnoloogia valdkonnas.
- Selleks, et takistada terroristide juurdepääsu rahastamisele ning jälitada nende tehinguid, tuleb senisest rohkem pöörata tähelepanu haldusmeetmete rakendamisele, mis käsitlevad varade külmutamist terrorismi ja sellega seonduva tegevuse ärahoidmiseks.
- Selleks, et hoida ära terroristide värbamisi, tuleb liikmesriikidel teha senisest tihedamat koostööd kõige enam mõjutatud kogukondadega ning töötada välja kohalikud kogukonnapõhised lähenemisviisid ja ennetuspoliitika.

- **Euroopa piiride turvalisust.**

- Selleks, et hallata paremini Euroopa Liidu rändevoogusid ja kuritegudevastast võitlust, peame tõhusamalt kasutama selleks loodud uusi piirikontrolli tehnoloogiaid ning tugevdama kootööd liikmesriikide vahel.

- Euroopa Liit peab viivitamatult kehtestama tõhusa kontrolli Schengeni piiride üle, panustama pagulaste abistamisele kriisikollete pagulaslaagrites ning saatma Euroopast välja illegaalsed majandusimmigrandid.
- Peame tarvilikuks säilitada liikmesriikide iseotsustamisõigus immigratsioonipoliitika üle. Euroopa Liidu aluslepingu järgi kuulub sisepoliitika iga liikmesriigi kompetentsi. Euroopa Komisjonil ei ole pädevust ega õigust kehtestada liikmesriikidele automaatset immigrantide laialijagamise mehhanismi. Immigrantide (sealhulgas sõjapõgenike) vastuvõtmine peab Euroopa Liidus jääma iga riigi enda otsustada. Isamaa ei toeta Euroopa Liidu finantsperspektiivi menetluse sidumist rahaliste sanktsioonidega riikidele, kes ei võta vastu pagulasi.
- Euroopa Liidu välispiiride kindlustamiseks ja moodsaks väljaarendamiseks tuleb vahendid leida Euroopa Liidu eelarvest. Euroopa Liit peab üle vaatama 2020–2027 finantsperspektiivi, suunates liidu eelarvevahendid Euroopa Liidu välispiiride kindlustamiseks, sh ka Eesti välispiiri kindlustamiseks ja väljaehitamiseks.
- Eesti peab tagama reaalse piirikontrolli võimekuse oma Euroopa Liidu välispiiril. Selleks tuleb idapiiril kiirelt välja ehitada esmane tõke. Lisaks peab Eesti olema valmis teostama ajutist piirikontrolli ka Euroopa Liidu sisepiiridel.
- Euroopa Liit panustab konfliktide lahendamisse Vahemere tagustes maades ja loob lepingute alusel sealsetes piirkondades transiitkeskused, kus toimub sõjapõgenike väljaselgitamine teiste immigrantide seast. Vajadusel peab Euroopa Liit transiidikeskuste loomiseks avaldama majanduslikku survet. Vahemerel tabatud migrantidega laevad tuleb saata tagasi päritoluriiki, et lõpetada inimkaubitsejate hõlptulu ja immigrantide kontrollimatu saabumine Euroopa Liitu.
- Toetame Dublini põhimõtte säilimist, et esmasel vastuvõtjariigil lasub kohustus tegeleda asüülitaotlejatega. Eesti peab oma riigis kehtestama nn turvaliste riikide ja piirkondade nimekirja, mille kodanikud ei vaja kaitset ja kellele ei anta varjupaika. Sarnane regulatsioon on vaja kiiremas korras ellu viia ka Euroopa Liidu tasandil. Asüüli taotlejad või saanud isikud, kes on sooritanud kuritegusid, tuleb saata Euroopa Liidust välja.
- Selleks tuleb hoida ära soovimatu sisseränne ja elamislubade väärkasutus ning tagada turvalisus ja riigi julgeolek.

11. SOTSIAALPOLIITIKA

11.1 Tööturg ja sotsiaalne kaitse

Isamaa lähtub põhimõttest, et tööturu regulatsioonid ja kogu sotsiaalsüsteem, sh sotsiaaltoetused ja ümberõppeprogrammid, peavad olema kujundatud nii, et iga töövõimeline inimene leiaks rakenduse tööturul ning töötuks jäämise korral jõuaks võimalikult kiiresti tööturule tagasi.

Isamaa peab oluliseks ...

- seista selle eest, et Eesti inimestel oleks Euroopas teiste eurooplastega võrdsed võimalused tööd teha kõikjal Euroopa Liidus ning nende õigused oleksid kaitstud.
- seista vastu sammudele, mis piiravad tööjõu vaba liikumist Euroopa Liidus.
- töötada selle nimel, et Eesti inimestele teistes liikmesriikides laienevad sotsiaalsed tagatised oleksid õiglased.
- ühtlustada sotsiaalkindlustussüsteemid nii, et need ei oleks takistuseks tööjõu vabale liikumisele, kuid samas ei tekitaks Eestile kohustusi, mida me kanda ei suuda.
- paremaid lastehoiuvõimalusi. Soovime kasutada Euroopa tõukefondide vahendeid paindlike lastehoiuteenuste kättesaadavuse suurendamiseks ja lasteaiakohtade loomiseks Eestis, et parandada ühtlasi ka võimalusi ühitada pere- ja tööelu.
- kasutada ELi vahendeid selleks, et pakkuda hooldust ja hoolitsust vajavatele inimestele teenuseid, mis võimaldavad neil kodus väärikalt elada ja iseseisvalt toime tulla, samas vähendavad nende lähedaste hoolduskoormust ja annavad võimaluse töötada ning ühiskonnaelus osaleda.
- ühtse Euroopa Liidu programmi loomist, mis toetab liikmesriike füüsilise keskkonna, veebilehtede ning enamkasutatavate teenuste (nt transport, pangandus, e-kaubandus) muutmist ühtviisi hõlpsasti kasutatavaks kõigile, sõltumata inimese puudest, vanusest, erivajadusest või ajutistest piirangutest ja takistustest.

11.2 Tervishoid

Isamaa toetab põhimõtet, et inimeste tervist tuleb kaitsta Euroopa Liidu kõigi poliitikavaldkondade raames. Euroopa Komisjon peab tegema koostööd ELi liikmesriikidega rahvatervise parandamiseks ja haiguste ennetamiseks ning kõrvaldama füüsilist ja vaimset tervist ohustavad allikad.

Isamaa peab oluliseks ...

- jõupingutusi, mida liikmesriigid teevad oma tervishoiusüsteemide tõhustamiseks, et tagada nende suutlikkus osutada kvaliteetseid tervishoiuteenuseid kõigile oma kodanikele praegu ja tulevikus.
- tervise teenuste ja nendega seotud teenuste ja oskusteabe piiriülest liikumist ning seda toetavaid infotehnoloogilisi lahendusi ja kokkuleppeid nii, et see aitab luua töökohti Eestis, tagab Eesti meditsiinisüsteemi parema jätkusuutlikkuse ning paremad teenused ka Eesti inimestele.
- riikidevahelist koostööd innovaatiliste ja jätkusuutlike lahenduste leidmiseks, mis aitavad suurendada kõigi ELi kodanike juurdepääsu parematele ja ohutumatele tervishoiuteenustele.
- leida ja rakendada innovaatilisi lahendusi tervishoiusüsteemide kvaliteedi, tõhususe ja jätkusuutlikkuse parandamiseks, rõhutades inimkapitali tähtsust ja heade tavade vahetamise olulisust.
- Euroopa ühiseid pingutusi paremate ja tõenduspõhisemate meetodite leidmisel rahvatervise parandamiseks.
- tarbekaupade terviseriskide jätkuvat seiret ja tarbijate teavitamist.
- Eesti inimeste paremat informeerimist nende õigustest teiste liikmesriikide tervishoiusüsteemide kasutamisel kui nad töötavad, õpivad või reisivad teistes liikmesriikides.
- Euroopa tõukefondide panust ka Eesti perearstikeskuste võrgu, haiglavõrgu ja eakate hoolekandeteenuste arendamisel.
- toetada telemeditsiiniteenuseid halvemini ühendatud Euroopa piirkondades, et tagada paremal tasemel arstiabi.
- suitsuvaba Euroopa poole liikumist ja tubakasurmade arvu vähendamist.

12. VÄLISPOLIITIKA

Isamaa lähtub Euroopa välispoliitika kujundamisel Eesti rahvuslike huvide ja Euroopa ühishuvide ühendamise printsiibist. Meie eesmärk on Euroopa Liidu ja välispoliitiliste suhete kaudu tagada Eesti riigi suveräänsus ning elukeskkonna ja elujärje vaba areng.

Euroopa Liidu välispoliitika peab töötama selle nimel, et kogu Euroopas aetaks asju ausate ja selgete mängureeglite alusel. Selleks peab Euroopa mängu panema oma majandusliku jõu ja olema ka moraalseks eeskujuks riikidele, kes otsivad teed demokraatia ja parema elujärje poole.

Isamaa peab oluliseks ...

- et Euroopa Liit lähtuks väärtuspõhisest välispoliitikast, mille märksõnadeks on demokraatia ja inimõigused. Kui inimõigusi rikutakse, sekkub Euroopa Liit jõuliselt, st kehtestab majandussanktsioone ja vajadusel kasutab sõjalist jõudu.

- Euroopa Liidu ja NATO efektiivselt toimivat ning liikmesriikide ühishuve kaitsvat poliitikat. Eesti tegevus peab olema suunatud selle eesmärgi saavutamisele ning tugevdamisele.
- tugevdada koostööd kõigis valdkondades, sh Balti riike ja Põhjamaid ühendavas Baltoskandias, millel on eeldused kujuneda majanduse- ja innovatsiooni tõmbekeskuseks.
- pöörata jätkuvalt erilist tähelepanu demokraatia ja turumajanduse toetamisele nn üleminekuriikides, sealhulgas Euroopa Liidu laienemisprotsessi ja partnerlusprogrammide raames.
- toetada Euroopa Liidu edasist laienemist eeldusel, et kandidaatriigid täidavad Kopenhaageni kriteeriume. Lääne-Balkan on Euroopa Liidu tagahoov ja selle stabiliseerimine ning lõimimine Euroopaga on ainuüksi eurooplaste ülesanne.
- toetada igati Euroopa Liidu naabruspoliitikat ja eriti idapartnerlust. Ka idapartneritel peab olema võimalus ELiga liituda kui nad seda soovivad ja nõuded täidavad.
- et ELi esindamine rahvusvaheliselt on ühtne. Eesti huvides on maailmapoliitika küsimustes tugev ja ühtne Euroopa.
- panustada järjekindlalt Euroopa välissteenistuse arendamisse. Meie eesmärk on tõhusam konsulaarkoostöö liikmesriikide vahel, et ELi välissteenistus pakuks tulevikus konsulaarabi ja -kaitset kõigile ELi kodanikele.
- liikmesriikide võimalust kuuluda iseseisvalt rahvusvahelistesse organisatsioonidesse ja omada diplomaatilisi suhteid kolmandate riikidega. Liikmesriikidel peab olema õigus sõlmida kahepoolseid lepinguid kolmandate riikidega küsimustes, mis on antud ELi ainupädevusse.
- jätkuvalt heade ja lähedaste suhete arendamist Suurbritanniga.
- seista vastu Nord Stream 2 gaasijuhtmele kui Euroopa ühtsust ohustavale projektile.

12.1 Ameerika Ühendriigid

Isamaa toetab senisest tihedamat koostööd Ameerika Ühendriikidega julgeoleku- ja kaubanduse valdkonnas.

Isamaa peab oluliseks ...

- Euroopa Liidu ja USA kaubanduskokkulepet, mis hõlmab poolt kogu maailma kaubandusest ja kujundab maailma standardeid aastakümneteks. Isamaa toetab laiaulatusliku kokkuleppe sõlmimist, selleks on vajalik standardite ja kvaliteedinõuete ühtlustamine.
- Euroopa Liidu ja USA tõhusamat koostööd arenguabi riikide suhtes ning julgeoleku- ja kaitseküsimustes.

12.2 Aasia

Isamaa peab oluliseks ...

- Euroopa Liidu ühist Aasia-strateegiat.
- Euroopa Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vahelist dialoogi inimõiguste teemal. Euroopa Liit on seadnud oma deklaratsioonis eesmärgiks Hiina toetamise üleminekul avatud õigusriigil põhinevale ning inimõigusi austavale ühiskonnale.
- tihedamaid majandus- ja kaubandussuhteid Euroopa ja Aasia vahel.

12.3 Venemaa

Euroopa Liit peab lähtuma Venemaaga suheldes väärtuspõhisest poliitikast – inimõigustest, õigusriiklusest ja naaberriikide suveräänsusest.

Isamaa peab oluliseks ...

- et sanktsioone Venemaale seoses agressiooniga ei leevendataks ilma Venemaa poolsete kohustuste täitmiseta.
- et Venemaa ei viiks ellu oma „lähivälismaa” poliitilist doktriini ega sekkuks iseseisvate riikide juhtimisse.
- et Venemaa ei sekkuks Euroopa Liidu idapartnerluse poliitikasse.
- et Euroopa Liit kaitseb suhetes Venemaaga kõigi liikmesriikide majanduslikke ja kaubanduslikke huve. Komisjon aitab liikmesriike kaubandusvaidlustes Venemaaga.
- et ELi ja Venemaa lepingus on prioriteediks kaubandussuhted ja ühtne energiapoliitika.
- et edasimineku viisalihtsustuse teel on võimalik ainult siis, kui täidetakse Euroopa Liidu ja Venemaa poolt kokkulepitud nõudeid.
- et Euroopa Liidu Venemaa-suunaline poliitika oleks ühtne, mitte killustatud.

12.4 Partnerlussuhted Euroopa Liidu naabrite ja kolmandate riikidega

Euroopa Liidule on olulised arenevad suhted kõikide maailma riikidega, eriti aga naabritega. Kaubanduse edendamine, EL julgeolek ja illegaalse migratsiooni ja inimkaubanduse tõkestamine on kõige olulisemad märksõnad.

Isamaa peab oluliseks ...

- idapartnerluse edendamist ka edaspidi. Eesti toetus mitmetele idapartnerluse riikidele, eriti Gruusiale, Moldovale ja Ukrainale on aidanud edendada nendes riikides iseseisvust, demokraatiat, inimõigusi ja julgeolekut.

- majandushuvide arendamist ka Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas, milleks on vaja suuremat aktiivsust ka väljapoole Euroopa Liitu.
- abistada Aafrikat, et piirata rännet Euroopasse. Aafrika kaupade diskrimineerimine tuleb lõpetada, elavdada vabakaubandust, investeerida haridusse ja koostada nn Aafrika Marshalli plaan.